

STAFBUREAU

PROTOCOL MEDICIJNVERSTREKKING en MEDISCH HANDELEN CSG HET NOORDIK

Dit protocol is van toepassing in het geval dat er geen toestemming is van het bestuur voor medisch handelen door personeelsleden, anders dan in noodgevallen.

Dit protocol is gebaseerd op een modelprotocol van de Algemene Onderwijsbond (januari 2014) en is formeel van kracht vanaf 1 januari 2017.

Vastgesteld door de directeur-bestuurder, na instemming van de MR, d.d. 20 september 2016

CSG Het Noordik
vmbo, havo, atheneum & gymnasium

iknoordik®

Almelo - Noordikslaan | Almelo - Van Renneslaan | Vriezenveen | Vroomshoop

noordikscholen.nl

Inhoudsopgave

1.	Inleiding medicijn verstrekking en medisch handelen	3
2.	Leerling wordt ziek op school	4
3.	Het verstrekken van medicijnen in noodsituaties	5
4.	(Reguliere) Medische handelingen	7

Bijlagen

Bijlage 1	Toestemmingsformulier	9
Bijlage 2	Afspraken met betrekking tot het uitvoeren van medisch handelen op school	11
Bijlage 3	Hoe te handelen bij een calamiteit	14
Bijlage 4	Uitvoeren van medische handelingen, wettelijke regels en aansprakelijkheid.	15

Inleiding medicijnverstrekking en medisch handelen

Het Passend Onderwijs is "actief" van start gegaan op 1 augustus 2014. De leerlingen die vanaf dat moment binnen kwamen hebben een specifiekere onderwijs- en zorgbehoefte dan de leerlingen die wij voorheen binnen het reguliere VO hadden. Dit heeft ons als school (experts zorg van de vestigingen) doen nadenken over het verstrekken en gebruiken van medicijnen binnen de school en soms ook het verzoek om medische te handelen.

In het protocol Medicijnverstrekking en medisch handelen heeft de school een document in handen voor het OOP, OP, vestigingsdirectie en bestuur, waarin helder wordt aangegeven wat het standpunt van school is.

Personeelsleden op school worden regelmatig geconfronteerd met leerlingen die klagen over pijn die meestal met eenvoudige middelen te verhelpen zijn. Zoals hoofdpijn, buikpijn, oorpijn of pijn ten gevolge van een insectenbeet.

Ook krijgt school steeds vaker het verzoek van ouders om hun kind de door een arts voorgeschreven medicijnen toe te dienen. Met het oog op de gezondheid van leerlingen is het van groot belang, dat personeelsleden in alle situaties zorgvuldig handelen. Zij moeten daarbij over de vereiste bekwaamheid beschikken.

Personeelsleden en de schoolleiding moeten zich realiseren dat wanneer zij fouten maken of zich vergissen, zij voor deze foute handelingen of vergissingen aansprakelijk gesteld kunnen worden. Daarom geeft het bestuur van PCVO Almelo in dit protocol aan hoe CSG Het Noordik in deze situaties handelt.

Uitgangspunt is dat er geen medicijnen worden verstrekt aan leerlingen.

Er zijn 3 te onderscheiden situaties.

- De leerling wordt ziek op school (H.2)
- Het verstrekken van medicijnen op verzoek (H.3) en
- Medische handelingen (H.4)

Nb. dit protocol voorziet in richtlijnen waarbij voor alle betrokken partijen de beste voorwaarden worden georganiseerd, maar in de praktijk zal bij spoedgevallen altijd een afweging tussen protocollaire en pragmatische zaken moeten plaatsvinden.

1. Leerling wordt ziek op school

Regelmatig komt een leerling 's morgens gezond op school en krijgt hij of zij tijdens de schooluren last van hoofd-, buik- en andere soorten pijn. Ook kan een leerling bijvoorbeeld door een insect gestoken worden. Eerder was het zo dat een personeelslid- zonder eerst toestemming te vragen aan ouders – een paracetamolletje verstrekte of Azaron op de plaats van een insectenbeet wreef. Op veel scholen gebeurt dat al niet meer.

Een probleem bij het meteen reageren met een middeltje, is dat in zijn algemeenheid een personeelslid niet deskundig is om de juiste diagnose te stellen. De grootst mogelijke terughoudendheid is hier dan ook geboden. *Uitgangspunt moet zijn: dat er geen medicijnen (dus ook geen drogisterijmedicijnen) worden verstrekt en dat een leerling die ziek is geworden naar huis moet.*

Hierbij geldt een aantal stappen:

1. Zorg dat tijdens het organiseren van opvang van de zieke leerling hij niet alleen blijft.
2. Vraag informatie over de leerling op bij de administratie en kijk of er speciale(medische) notities zijn betreffende deze leerlingen. (kijk in Magister/LVS/ . . .).
3. Neem meteen contact op met de ouders (of het aangegeven waarschuwingsadres), zodat die weten dat de leerling ziek is geworden, en om te overleggen wat er moet gebeuren (komt er iemand naar school, is er iemand thuis om de leerling op te vangen, wanneer wordt de leerling opgehaald, gaat school met de leerling nu meteen naar de huisarts of het ziekenhuis, enz.).
4. Als de schatting voor medische zorg dusdanig is, dat een arts oordeel vereist is, bel dan met een huisarts of een huisartsenpost in de buurt en als deze niet bereikbaar zijn, met 112 over hoe verder te handelen.
5. Daarna wordt er melding gedaan in Magister en in incidentenvenster. Daarna wordt de vestigingsdirecteur geïnformeerd.

Uitgangspunt is: men handelt zo zorgvuldig mogelijk en conform protocol, dat aan alle personeelsleden is uitgereikt en dat ook de ouders kennen.

2. Het verstrekken van medicijnen in noodsituaties

Leerlingen krijgen soms medicijnen of andere middelen voor geschreven die zij een aantal malen per dag moeten gebruiken, dus ook tijdens schooluren. Te denken valt aan bv. pufjes voor astma of antibiotica of een spuit voor behandeling van de gevolgen van allergieën, of iets dergelijks. Ouders vragen dan soms aan de schoolleiding of een personeelslid deze middelen wil en kan verstrekken. *Het verstrekken van deze middelen is een medische handeling.*

De school neemt hierin het volgende standpunt in:

1. Op school worden geen reguliere medische handelingen verricht.
2. De school verstrekt geen regulier toe te dienen medicijn(en), waarvan (vergeten) toe (te) dienen ervan een levensgevaarlijke situatie oplevert. Het is daarmee aan de ouders om zorg te dragen voor het organiseren van deze zorg. Hiertoe zijn afspraken gemaakt die worden vastgelegd in (bijlage 2): Afspraken m.b.t. het uitvoeren van medische handelingen op school.
3. Voor leerlingen waarbij het noodzakelijk is om in en acute situatie onmiddellijk een levensreddende spuit toe te dienen (noten allergie, bijensteken, enz.), kan bij de inschrijving van de leerling (aanmeldingsformulier) een toestemmingsformulier (bijlage 1) worden ingevuld door ouders en de ZOCO (zorg coördinator) om de zorg hieromtrent te organiseren. Op dit formulier staan de plichten van ouders en school omschreven en daar tekenen zij beiden voor.

De ouders tekenen ervoor dat zij:

- a. Het formulier volledig naar waarheid invullen en een verklaring van de behandeld arts bijvoegen.
- b. Het initiatief zullen nemen om met de ZOCO (die na overleg met de directie vrijwillig hebben ingestemd om deze zorg op zich te nemen), in overleg te gaan om de wijze van toediening van het noodmedicijn te bespreken.
- c. Het initiatief zullen nemen minimaal 1x per jaar de voortgang met deze ZOCO te bespreken. Indien nodig vaker i.v.m. wisseling van medicatie of verandering in dosering.
- d. Bij start van een nieuw schooljaar contact op te zullen nemen om de stand van zaken opnieuw te bespreken.
- e. Direct contact op te zullen nemen met school bij verandering van de medische conditie van de leerling, van het medicijn of bij verandering van de manier waarop het medicijn verstrekt moet worden of de medische handeling moet worden uitgevoerd
- f. Ervoor zorgen dat voldoende medicijn in oorspronkelijke verpakking (met etiket, voorschrift en de naam van de leerling) op school aanwezig zijn.
- g. Zelf letten op de vervaldatum van de medicijnen.

De directie van de school tekent ervoor dat:

- a. Er zorg voor wordt gedragen dat het bovengenoemd formulier met de afspraken op een voor alle betrokkenen is opgeslagen in Magister.
- b. Er zorg voor wordt gedragen dat er een ruimte beschikbaar is.
- c. Er zorg voor wordt gedragen dat de medicijnen in een afgesloten kast op een centraal afgesproken plaats, worden bewaard.
- d. Dat er een registratielijst wordt getekend met de naam van de leerling, datum, welke medicijn is verstrekt, hoe laat, wie er is gebeld, enz.
- e. Er minimaal twee personen (een sleutel) van deze kast hebben om toegang te verschaffen in noodsituaties.

Op het formulier medicijnverstrekking worden daarnaast de omstandigheden waaronder de medicijnen moeten worden verstrekt verder vastgelegd. Door het formulier zorgvuldig in te vullen en te ondertekenen geven ouders duidelijk aan wat voor het welzijn van hun kind belangrijk is. De school weet precies wat moet worden gedaan en waar ze verantwoordelijk voor zijn.

NB. Het invullen en ondertekenen van het formulier medicijnverstrekking vrijwaart nooit verkeerd handelen en de consequenties daarvan! Met het protocol en het formulier medicijnverstrekking zorgt de school er met name voor dat zij alles in het werk hebben gesteld om zo zorgvuldig mogelijk te handelen. Personeelsleden/ZOCO/BHV'ers moeten zelfstandig kiezen voor het uitvoeren van de handelingen en mogen daartoe niet gedwongen worden

Adviezen:

1. Als het gaat om het verstrekken van reguliere medicijnen gedurende een lange periode, dan vervult de school hierin geen rol! De ouders moeten het initiatief nemen voor een overleg om de reguliere medicatie te organiseren en weten dat ze daarvoor geen personeelsleden kunnen inschakelen. Bij de aanmelding dienen ouders hierop te worden gewezen.
2. Mocht de situatie zich voordoen dat de leerling niet goed op een acuut medicijn (waarvoor dus een formulier en een noodspuit aanwezig is) reageert of dat er onverhoopt toch een fout gemaakt wordt bij de toediening van het medicijn, dan moet direct met ouders, de huisarts of zelfs het ziekenhuis gebeld worden. Volg bij een ernstige situatie de richtlijnen van : Hoe te handelen bij een calamiteit. (bijlage 3)

3. (Reguliere) Medisch handelingen

Wanneer wordt overgegaan tot het laten uitvoeren van medische handelingen door een personeelslid van Het Noordik, neemt de schoolleiding/het bestuur daarmee de verantwoordelijkheden op zich, waarbij de consequenties van de keuze moeilijk te overzien zijn. Bovendien moet voor het uitvoeren van bepaalde medische handelingen een bekwaamheid zijn verworven volgens de WET BIG. (zie bijlage 4 achtergrondinformatie Wet BIG).

Het bestuur vindt dat personeelsleden geen medische handelingen mogen uitvoeren. In uitzonderlijke situaties en na voorafgaand overleg tussen de centrale directie, de ouders en eventueel huisarts en specialist, kan worden nagegaan of het bij acute allergische reacties mogelijk is om toch medisch te handelen. De medewerking die in dat geval zal worden verleend, bestaat uit het beschikbaar stellen van een ruimte en de zorg voor een adequate opslag van de medicatie. Dit houdt concreet in, dat reguliere medische handelingen, bijvoorbeeld het op regelmatige tijden toedienen van injecties, zetpillen of sondevoeding, als gevolg van een chronische ziekte of aandoening ten alle tijde door ouders dienen te worden uitgevoerd of door een bevoegde derde die daarvoor door de ouders is gematigd, zijnde geen personeelslid van Het Noordik.

Ouders overleggen in dat geval van te voren met de ZOCO over:

- a) Wie naar school komt om de handeling(en) uit te voeren.
- b) Wanneer de handeling(en) moet/kan plaatsvinden.
- c) De ruimte waar de handeling(en) kan plaatsvinden.
- d) Hoe te handelen als er iets verkeerd gaat (bv. als verpleegkundige niet verschijnt of niet op de afgesproken tijd of er volgt een onverwachte reactie op de handeling).
- e) Wie in het oog houdt of alles verloopt, zoals afgesproken (denk daarbij ook aan afwezigheid van het schoolleiding/zorg coördinator, waarmee de afspraken worden gemaakt.
- f) De wijze en tijden van informeren als er een wijziging in de afspraken komt.

Het zal duidelijk zijn dat, gezien de ingrijpende handelingen, de afspraken met betrekking tot de bovengenoemde punten schriftelijk moeten worden vastgelegd en dat alle documenten met betrekking tot medisch handelen en medicijnverstrekking in noodgevallen door ouders moeten worden ondertekend.

Bijlagen

Er zijn drie bijlagen bij dit document gevoegd.

De eerste is een standaard formulier, dat voor elke leerling die wordt aangemeld en ingeschreven ingevuld dient te worden. Het betreft afspraken over hoe de school zal handelen voor het geval een leerling ziek wordt op school. Het gaat voor dit formulier niet om specifieke medische situaties. (Hiervoor gebruiken we afspraken met betrekking tot het uitvoeren van medische handelingen op school.) N.a.v. de gegevens die worden ingevuld kunnen wel gesprekken volgen met ouders voor het organiseren van de zorg die nodig is voor de leerling.

Het tweede dient te worden ingevuld als de ouders afspraken met de school willen maken over medicijngebruik. Hierin geven ouders toestemming tot medische handelen door ouders zelf of door derden door ouders aangewezen. Op dit formulier staat specifiek welke handelingen, voor welke ziekte, dagen en tijdstippen, hoe te handelen als iets verkeerd gaat, in welke ruimte, afspraken en wijzigen van afspraken.

De derde bevat de richtlijnen voor het personeel hoe te handelen bij een calamiteit.

In bijlage vier staan de wettelijke regels inzake het uitvoeren van medische handelingen en aansprakelijkheid.

Bijlage 1

Verklaring Toestemming tot handelwijze voor als de leerling ziek wordt of gewond raakt op school.

(bijlage bij het aanmeldingsformulier)

Het kan voorkomen dat uw kind gezond naar school gaat en tijdens de schooluren ziek wordt, zich verwondt, door een insect gebeten wordt of iets dergelijks. In zo'n geval zal de school direct contact met u opnemen als ouders, verzorgers of met een andere, door u aangewezen, persoon. Een enkele keer komt het voor dat deze personen niet te bereiken zijn. Als deze situatie zich voordoet, zal de school een zorgvuldige afweging maken of uw kind gebaat is met een eenvoudige pijnstiller of afzondering en rust. Er zal bij twijfel altijd een arts geconsulteerd worden.

Wilt u aangeven met welke personen achtereen volgens contact gezocht moet worden als de ouders/verzorgers niet bereikbaar zijn?

Ondergetekende gaat akkoord met bovengenoemde handelwijze ten behoeve van:

Naam leerling:

.....

Geboortedatum:

.....

Naam ouder/verzorger:

.....

(tevens 1^e waarschuwingsadres)

Telefoon thuis:

Mobiel:

Telefoon werk:

Mobiel:

Naam, adres, woonplaats huisarts:

.....

Telefoon:

Te waarschuwen personen, indien 1^e ouder/verzorger niet te bereiken is:

1. Naam:
.....

Relatie tot de leerling:
.....

Telefoon thuis:

Mobiel:

Telefoon werk:

Mobiel:

2. Naam:
.....

Relatie tot de leerling:
.....

Telefoon thuis:

Mobiel:

Telefoon werk:

Mobiel:

Mijn kind is overgevoelig/allergisch voor de volgende zaken:

U, ouders/verzorgers, bent verplicht, en ervoor verantwoordelijk, ervoor te zorgen dat de gegevens op dit formulier, zolang uw kind bij ons op school zit, actueel zullen blijven en op school aanwezig zijn. Het is voor de gezondheid van uw kind van groot belang dat de gegevens actueel blijven.

Om die reden verklaart u dan ook dat u veranderingen direct zult doorgeven aan de zorgcoördinator van de school d.m.v. een brief/telefonisch contact of een afspraak.

Ondertekening door ouders/verzorgers:

Naam:

Plaats:

Datum:

Handtekening: (vader)

Handtekening: (moeder)

Bijlage 2

Afspraken met betrekking tot het uitvoeren van medisch handelen op school

(Aanvullend blad bij toestemming tot handelwijze voor als de leerling ziek wordt of gewond raakt op school.)

Ondergetekenden (ouders en school) verklaren de volgende afspraken met elkaar te hebben met betrekking tot uitvoering van de zogenaamde "medische handeling" op school bij:

Naam leerling:
.
Geboortedatum:
.
Adres:
.
Postcode en Woonplaats:
.
Naam ouder(s)/verzorger(s):
.
Telefoon thuis:
.
Mobiel:
.
Telefoon Werk:
.
Mobiel Werk:
.
Naam Huisarts.
.
Telefoon:
.
Naam specialist:
.
Telefoon specialist:
.

Afgesproken is, dat bij de bovengenoemde leerling de voor hem/haar noodzakelijke medische handelingen op school zullen worden uitgevoerd:

Door vader/moeder/een derde(1), namelijk
.....(naam) te bereiken op
..... (telefoonnummer), geen personeelslid van Het Noordik.
(1 doorstrepen wat niet van toepassing is)

Deze medische handeling:

- Bestaat uit:
- En is nodig van wege de ziekte:
- En moet dagelijks worden uitgevoerd op onderstaande tijdstippen:
0m uur.
0m uur.
0m uur.
0m uur.

OF: mag alleen worden uitgevoerd in de hieronder nader omschreven situatie (shock, allergie, acuut):

.....
.....
.....
.....

Tenslotte is afgesproken dat:

- Medische handeling plaats kan vinden in ruimte.....
- Als diegene die de medische handeling zou verrichten, niet op de afgesproken tijd kan verschijnen, hij/zijn daarover de school/zorg coördinator zo snel mogelijk op de hoogte stelt en aangeeft hoe het opgelost wordt.
- Als degene die de medische handeling zou verrichten, niet op de afgesproken tijdstip verschijnt zonder bericht, de ouder telefonische benaderd wordt door de zorg coördinator.
- De ouders bijhouden of de medische handelingen op de juiste tijd en wijze plaatsvinden.

Eventuele aanvullende
opmerkingen:.....

.....
.....
.....

U, ouders/verzorgers, bent verplicht, en ervoor verantwoordelijk, ervoor te zorgen dat de gegevens op dit formulier, zolang uw kind bij ons op school zit, actueel zullen blijven en op school aanwezig zijn. Het is voor de gezondheid van uw kind van groot belang dat de gegevens actueel blijven.

Om die reden verklaart u dan ook dat u veranderingen direct zult doorgeven aan de zorg coördinator van de school d.m.v. een brief/ telefonisch contact of een afspraak.

Aldus is afgesproken:

Plaats:.....
.....

Datum:.....
.....

Ouder(s)/verzorger(s):

Naam:.....
.....

Handtekening:.....
.....

Naam:.....
.....

Handtekening:.....
.....

Namens de school

De zorg coördinator

Naam:.....
.....

Handtekening:.....
.....

Bijlage 3

Hoe te handelen bij een calamiteit

Hierin staan stapsgewijs de richtlijnen genoemd hoe te handelen bij een calamiteit ten gevolge van:

- Het toedienen van medicijnen aan een leerling in een acute situatie.
- Het uitvoeren van een medische handeling.

Richtlijnen

1. Laat de leerling niet alleen. Probeer rustig te blijven. Observeer de leerling goed en probeer hem gerust te stellen.
2. Waarschuw zo snel mogelijk een bedrijfshulpverlener (BHV'er) voor bijstand.
3. Bel direct de huisarts in de buurt en als bekend de huisarts en/of specialist van de leerling.
4. Bel bij een ernstige situatie direct het landelijk nummer 112.
5. Geef door naar aanleiding van welk medicijn of "medische handeling" de calamiteit zich heeft voor gedaan (evt. welke fout is gemaakt).
6. Zorg ervoor dat alle relevante gegevens van de leerling bij de hand zijn (of laat ze direct door iemand opzoeken) zoals:
 - Naam van de leerling
 - Geboortedatum
 - Telefoonnummers van ouders/verzorgers, door ouders aangewezen derden
 - Naam en telefoonnummer van huisarts/specialist
 - Ziektebeeld waarvoor medicijnen of medische handeling nodig zijn
7. Bel ouders (bij geen gehoor een andere, door ouders aangewezen persoon):
 - Leg duidelijk uit wat er gebeurd is.
 - Vertel, indien bekend, wat de arts heeft gedaan/gezegd heeft.
 - In geval van opname, geef door naar welk ziekenhuis de leerling is gegaan.

Bijlage 4

Uitvoeren van medische handelingen, wettelijke regels en aansprakelijkheid

Er zijn een aantal soorten medische handelingen op school te identificeren:

1. Handelingen waarvoor de wet BIG niet geldt. Dit zijn handelingen zonder grote medische risico's zoals het geven van zelfhulpmiddelen als aspirine, paracetamol, enz.
2. Handelingen waarvoor de wet BIG wet geldt. BIG staat voor: Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg. De wet BIG geeft regels voor beroepen in de gezondheidszorg en biedt personen bescherming tegen ondeskundig en onzorgvuldig handelen. Het Big -register is een onderdeel van de Wet BIG.

BIG- handelingen zijn handelingen die risicovol zijn, zoals het geven van injecties en het toedienen van sondevoeding. Deze mogen slechts worden uitgevoerd door artsen en door verpleegkundigen die hiervoor een bekwaamheidsverklaring moeten hebben. Met het delegeren van het verrichten van deze handelingen aan personeelsleden in het onderwijs, moet met grote zorgvuldigheid worden omgegaan. *Een specialist kan een personeelslid handelingsbekwaam achten. Dit heeft echter niet tot gevolg dat dit personeelslid niet meer aansprakelijk is voor zijn handelen. Hij of zij blijft wettelijk aansprakelijk.*

Het verzekeren van dit risico is bij sommige verzekeringsmaatschappijen mogelijk. *Een arts kan een personeelslid bekwaam verklaren voor het uitvoeren van een medische handeling en deze bekwaamheid ondersteunen met een ondertekende verklaring van bekwaamheid. De arts geeft deze bekwaamheidsverklaring voor een bepaalde tijd af. Wanneer de termijn van de verklaring is overschreden. Moet de arts opnieuw de bekwaamheid testen.*

Het hebben van een medische handelingsprotocol op school is belangrijk. *Het volgen van de werkwijze van dit protocol sluit niet uit dat een personeelslid civielrechtelijk aansprakelijk gesteld en vervolgd zou kunnen worden voor het (foutief) verrichten van medische handelingen van calamiteiten. Zelfs als ouders toestemming hebben gegeven tot het uitvoeren van medische handelingen bij hun kind kan het personeelslid verantwoordelijk worden gesteld voor zijn acties, als het fout gaat.*

Het bestuur heeft er om die reden voor gekozen om reguliere medische handelingen waarvoor een BIG registratie nodig is, niet door personeelsleden te laten uitvoeren. Waar het gaat om levensreddende medische handelingen als gevolg van een acute

allergie of shock, worden er individuele afspraken gemaakt tussen de schoolleiding, ouders en een aantal specifieke personeelsleden(bij voorkeur BHV'ers), die hier vrijwillig voor kiezen. Over het verzekeren van het risico dat deze personeelsleden lopen, moet dan een besluit genomen worden.

Mocht zich onverhoopt ten gevolge van een medische handeling een calamiteit voordoen, dan moet direct contact gezocht worden met de huisarts en/of medisch specialist van de leerling.

Bel bij (het vermoeden van) een ernstige situatie, direct het landelijke alarmnummer 112. Bel bij twijfel altijd 112. Er moet tevens voor gezorgd worden dat alle relevante gegevens van de leerling eenvoudig beschikbaar zijn, zoals naam, geboortedatum, adres ,huisarts en specialist van de leerling.

Formulieren:

1. Toestemming tot handelwijze voor als de leerling ziek wordt of gewond raakt op school
2. Afspraken met betrekking tot het uitvoeren van medisch handelen op school.

Meld verder bij welke handeling de calamiteit zich heeft voorgedaan en welke verschijnselen waargenomen zijn.

- a. Het bestuur of de (vestiging)directeur kan kiezen of zij wel of geen medewerking verleent aan het geven van acute medicatie.
- b. Voor de individuele OP/OOP geldt dat hij/zij mag weigeren handelingen (al dan niet vallend onder de wet BIG) uit te voeren, waarvoor hij zich niet bekwaam acht. Dit is conform het Arbeidsrecht.
- c. De wet BIG is niet van toepassing als er sprake is van een noodsituatie. Iedere burger wordt geacht te helpen naar beste weten en kunnen en is in dat kader ook altijd aansprakelijk voor zijn (niet) handelen.